

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 2940/2020
21.10.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Јелене Боровац, Драгане Маринковић, Татјане Матковић Стефановић и Татјане Миљуш, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Мирослав Рњаковић, адвокат из ..., против тужене „Комерцијалне банке“ АД Београд, чији је пуномоћник Марко Цветковић, адвокат из ..., ради утврђења ништавости уговорне одредбе и исплате, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Вишег суда у Крушевцу Гж 983/19 од 05.12.2019. године, у седници одржаној дана 21.10.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији тужене изјављеној против пресуде Вишег суда у Крушевцу Гж 983/19 од 05.12.2019. године, као изузетно дозвољеној.

ДЕЛИМИЧНО СЕ ОДБИЈА као неоснована ревизија тужене изјављена против пресуде Вишег суда у Крушевцу Гж 983/19 од 05.12.2019. године у односу на утврђење апсолутне ништавости одредбе члана 6. став 2. Уговора о кредиту за куповину стамбеног објекта, закљученог између тужиоца и тужене дана ...2008. године и осигураног код „Националне корпорације за осигурање стамбених кредита бр... .

УСВАЈА СЕ ревизија тужене, **УКИДАЈУ СЕ** пресуде Вишег суда у Крушевцу Гж 983/19 од 05.12.2009. године и Првог основног суда у Београду П 23440/13 од 13.02.2017. године у преосталом делу и предмет у том делу враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П 23440/13 од 13.02.2017. године, ставом првим изреке, утврђено је да је ништав члан 6. став 2. Уговора о кредиту за куповину стамбеног објекта осигураног код Националне корпорације за осигурање стамбених кредита бр. ... закљученог дана ...2008. године између овде парничних странака. Ставом другим изреке, тужена је обавезана да тужиоцу на име стицања без основа због повећања каматне стопе по основу ништаве одредбе уговора исплати појединачно означене новчане износе, са законском затезном каматом почев од доспелости сваког од тих износа па до коначне исплате. Ставом трећим изреке, тужена је обавезана да тужиоцу на име накнаде трошкова парничног поступка исплати 88.152,00 динара. Пресудом Вишег

суда у Крушевцу Гж 983/19 од 05.12.2019. године, потврђена је наведена првостепена пресуда а жалба тужене одбијена као неоснована.

Против наведене правноснажне пресуде донете у другом степену, тужена је благовремено изјавила ревизију због погрешне примене материјалног права, предлажући да Врховни касациони суд о овој ревизији одлучи на основу члана 404. ЗПП („Сл. гласник РС“, бр.72/11, 55/14), због разматрања правних питања од општег интереса и ради уједначавања судске праксе.

Врховни касациони суд је прихватио предлог тужене за одлучивање о њеној ревизији као изузетно дозвољеној, јер је нашао да су за то испуњени услови из члана 404. ЗПП, с обзиром да постоји потреба да се размотре питања од општег интереса у погледу пуноважности одредбе уговора о кредиту са валутном клаузулом, којом банка примењује променљиву каматну стопу условљену кретањем каматне стопе коју за ову врсту посла обрачунавају првокласне банке и њеног правног дејства на уговор о стамбеном кредиту са валутом у швајцарским францима, због чега је одлучио као у ставу првом изреке.

Испитујући правилност побијане пресуде у смислу члана 408. ЗПП, Врховни касациони суд је нашао да ревизија није основана у делу који се односи на утврђивање апсолутне ништавости уговорне одредбе кредита о променљивој каматној стопи, али да је основана у преосталом делу због погрешне примене материјалног права.

Доношењем побијане пресуде није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је као корисник са туженом банком закључио уговор о кредиту за куповину стамбеног објекта, осигуран код Националне корпорације за осигурање стамбених кредита бр. ..., којим му је банка одобрила стамбени кредит у износу од 58.604,42 CHF, у динарској противвредности по средњем курсу НБС важећим на дан пуштања кредита у течај, са роком враћања од 21 године. Чланом 6. став 1. уговора предвиђено је да је камата на кредит из овог уговора променљива и да се обрачунава по каматној стопи од 4,95% на годишњем нивоу. Ставом 2. истог члана уговорено је да се висина каматне стопе из става 1. овог члана може мењати у складу са кретањем просечних каматних стопа коју за ову врсту посла на територији Републике Србије, обрачунавају првокласне банке. Одлуком ИО тужене од 06.03.2009. године о промени каматних стопа за стамбене кредите у отплати, утврђено је да је чланом 1. одобрена промена висине каматне стопе за стамбене кредите физичких лица у отплати индексираним у валути CHF уговорена променљивом каматном стопом од 4,95% на годишњем нивоу, тако да износи 5,95% на годишњем нивоу. Одлуком Извршног одбора тужене од 15.11.2011. године о измени каматних стопа, извршена је измена висине каматне стопе код истих кредита индексираних у валути CHF тако што је иста до краја отплате кредита одређена као фиксна, а примењиваће се од 30.11.2011. године. Анексом уговора о динарском стамбеном кредиту са девизном клаузулом од 15.11.2011. године, закљученим између овде парничних странака, уговорено је да се редовна каматна стопа на остатак дуга по кредиту почев од 30.11.2011. године до краја отплате кредита обрачунава по фиксној каматној стопи у висини од 4,95% на годишњем нивоу, а да су остатак дуга по

кредиту, износи и динамика доспећа месечних анuitета исказани у плану отплате кредита који је саставни део анекса. Анексом 2. Уговора о кредиту од 14.06.2012. године, тужена банка је закључењем истог, одобрила кориснику кредита продужење рока отплате кредита за 24 месеца као грејс период. Из обавештења тужене од неутврђеног датума упућеног тужиоцу, утврђено је да је банка извршила умањење главнице кредита тужиоцу за износ од 1.430,61 CHF дана 31.03.2015. године, за који је његова обавеза смањена и да висина месечне обавезе – анuitета износи 363,43 CHF почев од 30.04.2015. године. На основу налаза и мишљења судског вештака економско финансијске струке утврђено је да је банка у периоду од 31.03.2009. године до 30.11.2011. године, повећала првобитно уговорену каматну стопу са 4,95% на 5,95% и да је на тај начин увећала месечни анuitет, те да извршеном превременом отплатом од 1.430,61 CHF није елиминисан укупан ефекат повећања каматне стопе, већ само ефекат повећања каматне стопе до 30.11.2011. године (када је враћена на првобитну). Утврдио је да висина укупне разлике између анuitета које је банка обрачунавала и оних којима би задужила тужиоца да је примењивала иницијално уговорену каматну стопу (у време сачињавања налаза и мишљења) износи 1.082,21 CHF или 82.878,45 динара.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, правилно су нижестепени судови закључили да је апсолутно ништава одредба члана 6. став 2. уговора о стамбеном кредиту, закљученог између парничних странака 30.05.2008. године, којом је било уговорено да се висина каматне стопе обрачунава у складу са кретањем просечних каматних стопа које за ову врсту посла (на територији Републике Србије) обрачунавају првокласне банке, обзиром да не садржи јасне и мерљиве критеријуме за то, и да је зато неодредива и ништава на основу чланова 46, 47. и 50. Закона о облигационим односима (ЗОО). Притом су имали у виду да су уговори о кредиту по својој суштини уговори по приступу чија је форма и садржина унапред одређена на основу члана 1065. и 1066. ЗОО и да је уговарањем овакве каматне стопе без јасних критеријума на терет корисника кредита, нарушено начело равноправности странака у облигационом односу из члана 11. истог закона, јер је њена садржина одређена вољом јаче уговорне странке – тужене банке.

Следом изложеног, нижестепени судови су обавезали тужену да тужиоцу исплати новчане износе за које је утврђено да их је он платио по правном основу ништаве уговорне одредбе, у смислу члана 210. ЗОО.

По становишту Врховног касационог суда нижестепени судови су правилно применили материјално право у погледу изложеног правног становишта о апсолутној ништавости побијане одредбе које се тичу овлашћења тужене банке да мења променљиву каматну стопу у складу са кретањима просечних каматних стопа које за ову врсту посла на територији Републике Србије обрачунавају првокласне банке (члан 6. став 2. уговора). Уговарање променљиве каматне стопе одређењем да је њена висина условљена кретањем просечне каматне стопе које за ову врсту посла обрачунавају првокласне банке, чини тужиочеву обавезу плаћања уговорене камате неодредивом у недостатку јасних података о објективним критеријума.

Нису основани ревизијски наводи тужене којима напада изложено правно становиште истицањем да је Закон о заштити корисника финансијских услуга („Сл. гласник РС“, бр.36/11, 139/14) у члану 26. ст.1. и 2. дефинисао променљиву номиналну

каматну стопу као ону чији се елементи званично објављују (референтна каматна стопа, индекс потрошачких цена и др.) и да природа тих елемената мора бити таква да се на њих не може утицати једностраном вољом ни једне од уговорних страна, претендујући на одредивост термина (просечне каматне стопе коју за ову врсту посла обрачунавају првокласне банке), обзиром да тај термин не садржи мерљиве и јасне критеријуме.

Поред тога, тужена неосновано истиче да одредбе раније и сада важеће Одлуке НБС о спровођењу одредаба Закона о банкама, дефинишу појам првокласне банке као оне које су рангиране од стране три највеће Агенције за кредитни рејтинг (које су конкретно назначене). По становишту овога суда, та врста објаве тиче се третмана - рејтинга самих банака, али нема значај на одредивост висине променљиве каматне стопе.

Из изложених разлога, Врховни касациони суд је на основу члана 414. став 1. ЗПП, одлучио као у ставу другом изреке ове пресуде.

Међутим, за сада се не може прихватити изложено правно становиште нижестепених судова да је тужена банка у обавези да тужиоцу исплати утврђене динарске износе за које се неосновано обогатила због ништаве одредбе о променљивој каматној стопи, с обзиром да приликом доношења ове одлуке нису имали у виду Одлуку Народне банке Србије о мерама за очување стабилности финансијских система са кредитима индексираним у иностраној валути донету 24.02.2015. године („Сл. гласник РС“, бр.21/15 и 51/2015), због чега је релевантно чињенично стање остало непотпуно утврђено. Ова Одлука донета је на основу члана 14. став 1. тачка 11. Закона о Народној банци Србије („Сл. гласник РС“, бр.72/03, са изменама), а у вези са чланом 28. став 7. и чланом 31. став 3. Закона о банкама („Сл. гласник РС“, бр.107/05 са изменама) и представља специјални пропис из области банкарских послова, који се супсидијерно примењује.

Према тачки 2. став 1. ове одлуке, банка је дужна да за сваки појединачни уговор о кредиту у отплати који је закључила са корисником кредита пре почетка примене Закона о заштити корисника финансијских услуга („Сл. гласник РС“, бр.36/2011), без обзира на страну валуту у којој је овај кредит индексирани, утврди укупан износ новчаних средстава које је наплатила по основу повећања неодредивих елемената променљиве каматне стопе и то у периоду од једностраног повећања каматне стопе до почетка примене тог закона. Ставом 2. исте тачке, регулисан је начин на који се утврђује укупан износ новчаних средстава из става 1, а ставом 3. ситуација обрачуна износа више наплаћених средстава ако је каматна стопа била изражена номинално, као у конкретном случају. Став 5. исте тачке прописује дужност банке да утврђени износ из става 1. ове тачке, урачуна у превремену отплату кредита и да о томе кориснику кредита достави обавештење са измењеним планом отплате кредита. Тачком 3. цитиране Одлуке, прописана је обавеза за банку да (у одређеном року) корисницима стамбених кредита индексираних у швајцарским францима, понуди четири модела закључења анекса уговора којим би се изменили услови отплате кредита.

Иако из налаза и мишљења судског вештака економско-финансијске струке произлази да је тужена 31.03.2015. године умањила тужиоцу главницу кредита превременом отплатом у износу од 1.430,61 CHF и да је тиме елиминисан ефекат повећања каматне стопе до 30.11.2011. године, односно за период једностраног повећања

исте, остало је нејасно и неутврђено да ли је обрачун износа више наплаћених средстава у оваквом случају када је каматна стопа изражена номинално, извршен на начин прописан у ставовима 2. и 3. тачке 2. цитиране Одлуке и то за релевантни период повећања по основу неодређених елемената. Те да ли је тужена банка после тога поступила и у смислу тачке 3. исте, односно да ли је тужиоцу као кориснику кредита понудила закључење неких од модела анекса уговора којим би се изменили услови отплате стамбеног кредита.

Зато ће првостепени суд то поуздано утврдити у поновном поступку, да би потом могао да оцени да ли у том случају постојања разлике утврђене на начин како је то прописано у ставовима 2. и 3. тачке 2. цитиране Одлуке, тужена може тај новчани износ урачунати у превремену отплату кредита у смислу тачке 2. став 5. исте одлуке.

Како одлука о трошковима поступка зависи од исхода одлуке о главној ствари, то је и она укинута.

Из изложених разлога, Врховни касациони суд је на основу члана 416. став 2. ЗПП, одлучио као у ставу трећем изреке.

Председник већа - судија
Звездана Лутовац,с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић